

El drets culturals i el canvi que necessiten

Published by [Interacció](#) [1] on 09/07/2020 - 10:26 | Last modification: 11/03/2022 - 15:42

[Alfons Martinell](#) [2] ; [Beatriz Barreiro](#) [3] | [Fundación Alternativas Observatorio cultura y comunicación](#) [4]

"L'evolució de les polítiques culturals i dels drets culturals no han concordat com hauria estat desitjable".

Les polítiques culturals públiques que han arribat als nostres van sorgir a mitjan segle XX, després de la segona guerra mundial. Aquestes polítiques situaven al centre la defensa d'una visió de la cultura com a servei institucional i, **més que reconèixer l'exercici de drets per part de la ciutadania, es caracteritzaven per tenir una certa concepció paternalista i protectora de la cultura**. Així ho constaten Martinell i Barreiro, autors de l'informe "Los derechos culturales: Hacia una nueva generación de políticas públicas. Situación y compromisos de España con la comunidad internacional".

El Carnaval de Vilanova i la Geltrú

Malgrat haver-se mantingut durant dècades, apunten, **aquest model comença a sotmetre's a un cert esgotament**. Així doncs, la principal finalitat de l'informe és la de contribuir al progrés cap a la superació dels models clàssics de polítiques culturals a l'Estat espanyol, els quals es troben enmig de dificultats de sustentació i són criticats per bona part de la societat. Amb la intenció d'aconseguir aquest propòsit, els autors fan un exhaustiu anàlisi de la legislació i els informes generats en relació als conceptes “drets culturals” i “dret a participar en la vida cultural (DPVC)”. En concret, paren especial atenció a al [Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals](#) [5], a la [Declaració Universal dels Drets Humans](#) [6], a l'[Observació General no 21 del Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals](#) [7] (que explica en detall el DPVC destacant el rol de la ciutadania) i als informes generats per la [Relatora Especial en Drets Culturals](#) [8] nombrada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 2009.

“El dret a participar en la vida cultural (DPVC) ha estat el dret amb menor grau de desenvolupament en el Dret Internacional dels Drets Humans (DIDH)

A la primera part de l'informe es presenten els antecedents històrics i legals en relació als drets culturals i al DPVC, a més de constatar que **ens trobem en el moment oportú pel desenvolupament del DPVC**. Un dels factors que ho propicia, d'acord amb Martinell i Barreiro, és el fet d'haver deixat de considerar la cultura com a quelcom accessori per entendre-a com una dimensió imprescindible per al desenvolupament sostenible.

En el cas del sistema espanyol, la regulació autonòmica i el repartiment competencial en matèria cultural són complicats d'aplicar. Pel que fa a l'àmbit de les Comunitats Autònomes, que poden (i així ho han fet) aprovar les seves respectives lleis de patrimoni, només la recent [Ley foral de Navarra 1/2019 sobre Derechos Culturales](#) [9], de la qual se'n va parlar en un [apunt d'Interacció](#) [10], ha aprovat lleis autonòmiques sobre la qüestió més general

de la participació cultural. És per aquest motiu que els autors afirmen que existeix un cert abandonament de les funcions i competències de les ciutats i de l'administració local en el camp de la cultura.

A la segona part es presenten les possibilitats del marc internacional dels drets culturals per les polítiques públiques culturals. D'acord amb l'Observació General del Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals els autors es posicionen a favor del terme “**vida cultural**”, que “fa referència al caràcter de la cultura com un procés vital, històric, dinàmic i evolutiu, que té un passat, un present i un futur.” En aquesta línia, consideren que **incidir en la vida cultural i fomentar els seus funcionaments i potencialitats pot ser un objectiu de les Polítiques Culturals**. Entre d'altres qüestions com ara la importància de tenir en compte els drets culturals dels grups i comunitats minoritaris i/o vulnerables, alguns dels conceptes tractats més rellevants són els de participació, disponibilitat, adaptabilitat, acceptabilitat, idoneïtat i seguretat cultural.

Referenciant alguns informes de la Relatora Especial en Drets Culturals, els autors aborden la **diferenciació entre drets culturals i dret a la participació de la vida cultural**. Malgrat no haver-hi una única resposta, reflexionen al voltant de la relació entre ambdós conceptes, plantejant-se si un deriva de l'altre o si, al cap i a la fi, poden considerar-se sinònims.

© Laura Guerrero

Per últim, es dedica un espai d'aquesta part del document a identificar els **reptes que l'actual crisi sanitària llença en relació als drets i polítiques culturals**. En efecte, aquesta crisi ha fet molt més evidents els dèficits de les polítiques públiques en termes de drets culturals. La [Declaració sobre la pandèmia de la malaltia per coronavirus \(COVID-19\)](#) [11] del Comitè de Drets Econòmics i Socials i Culturals assenyalava que **si les mesures adoptades limiten els drets culturals hauran de ser estrictament necessàries per tal de combatre la propagació del virus**, i afegeix que **no s'hauran d'utilitzar indegudament** i que **s'hauran de retirar tan aviat com deixin de ser indispensables** a l'hora de garantir la salut pública. Al mateix temps, però, es deixa clara la oposició als intents d'utilitzar els drets humans o els drets culturals per subvertir els esforços de la salut pública de forma inapropiada.

La tercera i última part de l'informe, dedicada a les conclusions i propostes, es refereix a **les dues idees força** que han estat presents al llarg de l'informe:

- La idea de l'accés de la ciutadania (i la seva participació).
- La idea que una societat sana i fèrtil en la creació de projectes comuns compartits necessitat respecta i promoure la diversitat cultural, parant atenció a les persones pertanyents a comunitats culturals minoritàries.

D'acord amb Martinell i Barreiro, **les polítiques culturals de l'estat requereixen un procés d'actualització i innovació adaptat a les noves necessitats del moment, considerant i incorporant els principis d'inclusió dels drets culturals**. Per tal d'aconseguir fer realitat aquest canvi, proposen un seguit d'idees i propostes, de les quals destaquem les següents:

- **Replantejar l'enfocament dels drets culturals**, que requereixen un cert plantejament social, i allunyar-se de la concepció que la cultura és un luxe o una frivolitat davant d'altres problemes socials que es consideren més prioritaris.
- **Treballar en l'adequació de la legislació actual espanyola** als compromisos i acords internacionals
- **Incorporar una perspectiva de futur a les polítiques culturals**, d'acord amb la necessitat de reflexionar sobre les aportacions de la cultura a la sostenibilitat i sobre el seu compromís amb el canvi climàtic.

La labor que es proposen fer els autors no és fàcil i requereix moltes actuacions prèvies, passant pel desenvolupament de noves definicions i acabant per la modificació de la legislació vigent. Tanmateix, i reproduint una última vegada les seves paraules, **ja és hora de "considerar els Drets Humans i els Drets culturals com un marc de referència imprescindible per a les polítiques culturals"**.

Podeu consultar i descarregar-vos l'informe:

Martinell, A., i Barreiro, B. (2020). [Los derechos culturales: Hacia una nueva generación de políticas públicas. Situación y compromisos de España con la comunidad internacional](#) [12]. Fundación Alternativas. fundacionalternativas.org [13]

Categories: Informe

Tags: drets culturals

Tags: participació cultural

Tags: governança cultural

Tags: cultura i sostenibilitat

Tags: internacionalització cultural

- [14]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2020/drets-culturals-canvi-que-necessiten>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] http://interaccio.diba.cat/members?group_nid=All&field_ens_local_value=All&field_user_fullname_value=Martinell+

[3] <https://gestion2.urjc.es/pdi/ver/beatriz.barreiro>

[4] <https://www.fundacionalternativas.org/cultura-y-comunicacion>

[5] <https://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

[6] <https://www.un.org/es/universal-declaration-human-rights/>

[7] https://conf-dts1.unog.ch/1%20SPA/Tradutek/Derechos_hum_Base/CESCR/00_1_obs_grales_Cte%20Dchos%20Ec%20Soc%20Cult.html#GEN21

[8] <https://www.ohchr.org/EN/Issues/CulturalRights/Pages/KarimaBennoune.aspx>

[9] <https://bon.navarra.es/es/anuncio/-/texto/2019/17/0/>

[10] <http://interaccio.diba.cat/blogs/2019/12/10/com-posar-practica-drets-culturals>

[11] <https://undocs.org/es/E/C.12/2020/1>

[12] http://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/los_derechos_culturales._hacia_una_nueva_generacion_de_politicas_publicas.pdf

[13] <https://www.fundacionalternativas.org/cultura-y-comunicacion/documentos/documentos-de-trabajo/los-derechos-culturales-hacia-una-nueva-generacion-de-politicas-publicas-situacion-y-compromisos-de-espana-con-la-comunidad-internacional>

[14] <https://interaccio.diba.cat/node/8295>